

Boverket
registraturen@boverket.se

Yttrande

Datum 2024-02-01

Klassificering 1.5.2

Dnr RAÄ-2023-3047

Ert datum 2023-12-01

Er beteckning 7488-2023

Avdelning Kulturmiljöavdelningen

Enhet Enheten för
bebyggelseutveckling

Yttrande gällande överklagan av länsstyrelsen i Dalarnas läns beslut om upphävande av bygglov för Vattnäs 77:2, Mora kommun

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet anser att den tillbyggnad som det beviljade bygglovet medger inte innebär att påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövården uppstår då riksintressets uttryck inte försvagas eller försvinner.

Ärendet

Boverket har begärt in yttrande från Riksantikvarieämbetet gällande ovan rubricerande ärende.

För det område där den aktuella fastigheten ligger har Länsstyrelsen i Dalarnas län fattat beslut om prövning av lov och förhandsbesked enligt 11 kap. 12 § PBL den 1 december 2022. Anledningen till beslutet var att länsstyrelsen ansåg att kommunen beviljat bygglov som inte alltid tagit hänsyn till områdets kulturvärden och därmed inte tagit tillräcklig hänsyn till riksintresset för kulturmiljövården Orsajön [W 77].

Länsstyrelsen har den 19 oktober 2023 upphävt det beslut om bygglov till tillbyggnad som Mora kommun fattade den 30 augusti 2023. Länsstyrelsen motiverar sitt beslut med att byggnaden omfattas av förvanskningförbudet 8 kap. 13 § PBL då byggnaden ligger inom ett riksintresseområde för kulturmiljövården. Den föreslagna tillbyggnaden anpassas inte till miljöns kulturvärden och strider mot god helhetsverkan enligt 2 kap. 6 § PBL, vidare skulle den innebära en förvanskning av området och att påtaglig skada på riksintresset skulle uppstå.

Utöver handlingarna som Boverket har översänt har Riksantikvarieämbetet även tagit del av *Översiktsplan Mora* antagen 2006 och aktualitetsförklarad 2017.¹

Riksantikvarieämbetet

Box 1114
621 22 Visby

Tel 08-5191 8000

E-post registrator@raa.se

Org.nr 202100-1090

Bankgiro 5052-3620

¹ Översiktsplan Mora

Bakgrund

Det nu aktuella bygglovet gäller en tämligen omfattande tillbyggnad av en villa belägen i utkanten av en av tre byklungor i byn Vattnäs.

Fastigheten ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövården Orsasjön [W 77] (delen i Mora socken) med följande motivering och uttryck:

Motivering:

Centralbygd med tätt fornlämningsbestånd, kärnområde för jordbruksbygden vid Orsasjön och Siljan. (Fornlämningsmiljö).

Uttryck för riksintresset:

Koncentration av gravfält och ensamliggande eller i grupper belägna gravar från vikingatiden. Omfattande lämningar efter lågteknisk järnhantering. Vattnäs by med tre byklungor och gårdar med intakt månghussystem, och väl hävdad odlingsmark i slutningen mellan bybebyggelsen och sjön.

I översiktsplanen *Översiktsplan* utgör området BS område BS 2 Vattnäs och där anges att tillkommande bebyggelse ska anpassas till landskapsbilden och att det är väsentligt att byn även fortsättningsvis kan uppfattas som en tydligt urskiljbar enhet och att den omgivande odlingsmarken bevaras. Tillkommande bebyggelse bör prövas med stor omsorg.

Bedömning och synpunkter gällande påverkan på riksintressets uttryck

Det av riksintressets uttryck som är relevant i detta sammanhang är "Vattnäs by med tre byklungor och gårdar med intakt månghussystem, och väl hävdad odlingsmark i slutningen mellan bybebyggelsen och sjön."

De föreslagna åtgärderna gäller en villa från mitten av 1900-talet som ligger i utkanten av en av de tre byklungorna. Varken bebyggelsen på denna fastighet eller på de närmast angränsande kan, enligt Riksantikvarieämbetet, ses som representanter för månghussystemet eller för en för byn traditionell byggnadstradition. Villans läge i utkanten av en av klungbyarna gör att byns struktur inte påverkas på ett sätt som skadar förståelsen eller upplevelsen av riksintressets värden. Riksantikvarieämbetet bedömer således att även om tillbyggnaden är tämligen stor försvårar den inte avläsbarheten av riksintressets uttryck då vare sig bymiljöerna eller odlingsmarken påverkas.

Riksantikvarieämbetet delar inte länsstyrelsens uppfattning att all bebyggelse inom ett riksintresseområde för kulturmiljövården är att betrakta som särskilt kulturhistoriskt värdefull, om det inte är så att t.ex. samtliga byggnader har pekats ut eller på annat entydigt sätt ingår i anspråktagandet. För att bedöma om en byggnad är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt görs en bedömning som är fristående från, men som kan sammanfalla med, de värden som framgår av riksintressebeskrivningen och uttrycken för dessa. När det gäller Vattnäs 77:2 bedömer Riksantikvarieämbetet, utifrån befintliga underlag, att de kulturhistoriska värden som riksintresset omfattar inte sammanfaller och därmed kommer värdet i den meningen inte att förvanskas. Eventuella värden därutöver, exempelvis regionala eller lokala kulturhistoriska värden, har Riksantikvarieämbetet inte tagit del av något underlag om och har därför inte heller gjort någon bedömning av.

Riksantikvarieämbetet delar länsstyrelsens bedömning att området är känsligt för förändring och i andra lägen och gällande annan bebyggelse skulle en lika omfattande tillbyggnad som denna kunna medföra påtaglig skada på riksintresset. Likaså kan flera tillbyggnader, i synnerhet på byggnader som är placerade i mer känsliga lägen, på sikt kunna leda till att skada ackumuleras i sådan omfattning att skadan på riksintresset blir påtaglig. Det är sålunda av vikt att länsstyrelsen fortsätter att ha uppsikt över kommande bygglovsprövningar i området.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Joakim Malmström efter föredragning av utredaren Eva Dahlström Rittsél. Även överantikvarien Susanne Thedéen, chefsjuristen Maria Westergren, avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa och enhetschefen Christian Runeby har varit med om den slutliga handläggningen.

Beslutet signeras digitalt och saknar därför underskrifter.